

О. М. Піхоцька

кандидат економічних наук, доцент
НУ "Львівська політехніка", м. Львів

А. О. Пелехатий

кандидат економічних наук,
науковий співробітник
ДУ "Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України", м. Львів

КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті класифіковано основні види корупції, до яких віднесено побутову, ділову та політичну корупцію. Визначено основні наслідки впливу корупції на соціально-економічний розвиток регіонів. Зазначено основні випадки у системі державного управління під час яких найчастіше можуть проявлятися корупційні дії. Запропоновано напрями подолання корупції на регіональному рівні.

Ключові слова: корупція, соціально-економічний розвиток регіонів, система державного управління, реформа.

Pikhotska O., Pelechaty A. CORRUPTION AS A BLAST OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS OF UKRAINE

The article categorises the main types of corruption, which include domestic, business and political corruption. The main consequences of the influence of corruption on the socio-economic development of the regions are determined. The main cases in the system of public administration during which corruption actions can appear most often are indicated. Are proposed ways to overcome corruption at the regional level.

Key words: corruption, socio-economic development of regions, system of public administration, reform.

Корупція є універсальним соціальним феноменом, який має власну природу, структуру та масштаби. Корупція має значні впливи як на розвиток суб'єктів господарвання так і окремих регіонів чи цілих держав. Розвиток України в цілому та її регіонів зокрема потребує посилення економічної безпеки на локальному, регіональному та національному рівнях, так як прояви корупції спричиняють загрозу економічному розвитку держави та погіршують її становище на міжнародній арені. Враховуючи масштаби корупційних діянь, саму корупцію можна класифікувати наступним чином [1]:

Побутова корупція — це взаємодія пересічних громадян і чиновників. Це можуть бути подарунки чи послуги посадовій особі чи наближеним до неї особам.

• Ділова корупція — це взаємодія влади і бізнесу. Наприклад, неформальні платежі за призначення на керівні посади тощо.

• Політична, або корупція верховної влади — це корупція, що стосується політичного керівництва та верховних суддів у демократичних системах. Це посадові зловживання, спрямовані на досягнення політичних цілей (утримання та зміцнення влади, розширення владних повноважень) та/або з метою власного збагачення.

Питання корупції знайшли відображення у працях українських та зарубіжних вчених: К. Азіліса, Р. Вішні, І. Клямкіна, С. Роуз-Акермана, П. Сакко, П. Чендера, О. Шляйфера, В. Андрійчука, З. Варналія, М. Камлика, М. Мельника, А. Мокія, А. Сухорукова, І. Пахомова, М. Тихомирова. Більшість вчених розглядають основи сучасного вчення про

корупцію та законодавчі рішення про боротьбу з нею, проте надзвичайно мало уваги приділено основним проблемам виникнення корупційних діянь та можливостям їх запобігання у сучасних умовах.

Метою статті є дослідження основних проблем корупції як загрози соціально-економічному розвитку регіонів України.

Проблема корупції як супровідного елемента розвитку політико-правової системи держави прослідковується в процесі становлення та поступу більшості держав світу. Дослідники цього явища звертають увагу на багатовікову історію цього соціального феномена, характеризуючи його як форму соціальних взаємовідносин з властивою їм динамікою розвитку, економічно-соціальною природою, сформованою структурою та масштабами дії. Її розвиток, як зазначають дослідники, можливий як в країнах тоталітарного та диктаторського режимів, так і в державах сталої демократії.

Відтак, Україна, яка характеризується високим рівнем розвитку корупційних відносин та значною часткою тіньової економіки, не є винятком з правил, проте, належить до держав, яким загрожує значне зниження рівня соціально-економічного розвитку внаслідок впливу поширення корупційних відносин.

Враховуючи обрання Українською державою євроінтеграційного напрямку розвитку економіки, управлінської системи та суспільного сектору, одним з основних завдань, які постали перед нашою державою, є подолання корупції та децентралізація. Оскільки, основними принципами розвитку країни-членів Європейського Союзу є верховенство права, рівність та прозорість управлінської системи, перед

Україною та її регіонами постає завдання формування ефективного механізму подолання корупційним взаємовідносинам на усіх рівнях економіко-управлінської системи.

Корупційні взаємозв'язки мають значний вплив на соціально-економічний розвиток регіонів та спричиняють значні недорахування фінансових ресурсів до місцевих бюджетів. Основними ж наслідками впливу корупції на соціально-економічний розвиток регіонів є:

- зменшення обсягу інвестиційних ресурсів у економіку регіону, через корупційні схеми по отриманні дозволів та земельних ділянок;

- зниження темпів розвитку інфраструктурних та інвестиційних проектів;

- зниження сум податкових надходжень до місцевих та державного бюджетів;

- уповільнення темпів економічного зростання регіонів;

- спотворення ринків та негативний вплив на розподіл ресурсів;

- спотворення стимулів для господарської діяльності;

- руйнування права державної власності;

- скорочення витрат на освіту й охорону здоров'я через легкість проведення бюджетних маніпуляцій у цих сферах;

- збільшення частки державних інвестицій через легкість отримання чиновниками вигоди з державних інвестиційних проектів;

- погіршення інфраструктури країни та державних інвестиційних проектів;

Основними наслідками від корупційних дій та їх впливу на розвиток регіонів та безпеки їх розвитку є:

- зростання дефіциту бюджету та спотворення цілі фінансової політики;

- дестабілізація ринкових механізмів;

- неефективне виконання делегованих державою повноважень;

- зниження ефективності розподілу та перерозподілу ресурсів у суспільстві;

- усунення органів місцевого самоврядування від можливості формування бюджетної та податкової політики держави, а також розробка програм територіального розвитку на рівні регіону, що реалізуються регіональною владою за принципом ручного управління залежно від зміни поточної ситуації в країні;

- зростання нелегальних форм взаємодії між чиновниками та бізнес-сектором при визначенні об'єктів фінансування та здійснення державних закупівель тощо;

Корупційні діяння на рівні регіону особливо проявляються у підприємницькій діяльності, так як можливість заниження реальних прибутків або кількості працюючих дозволяє приховувати мільйонні прибутки та спричиняє значні недорахування коштів у місцеві та державний бюджети. Відтак у системі державного управління регіональним розвитком корупція найчастіше може проявлятися під час:

- приватизації об'єктів державної власності, через заниження їх реальної вартості задля отримання

непрямим особистої вигоди;

- надання ліцензій та дозволів на право займатися підприємницькою діяльністю, продаж алкогольних напоїв та ін.;

- направлення громадян на безкоштовне лікування, встановлення груп інвалідності, акредитування навчальних закладів, визначення пільг та ін.;

- виділення земельних ділянок чи виведення земель сільськогосподарського призначення;

Підприємництво та громадськість на регіональному рівні дедалі частіше стикаються з механізмами відтворення кругової поруки, за якої місцеві чиновники, податкові та митні органи покривають один одного. Корупційні дії часто супроводжують діяльність бюро технічної інвентаризації, пожежних інспекцій, СЕС, митниці, податкової інспекції та інших державних інституцій, що наділені контрольно-інспекційними та дозвільними функціями, володіють компетенцією щодо перевірки (регулювання) підприємницької діяльності [2].

Шляхом до мінімізації корупції у вказаних сферах є дерегуляція, скорочення кількості інструкцій та дозвільної документації, забезпечення прозорості процесу надання публічних послуг. [3]

Боротьба з корупцією потребує розвитку демократії, широкого залучення громадськості. Успіхи у цій царині, досягнуті в окремих регіонах, можуть стати вагомим доказом ефективності державної антикорупційної політики. Значна роль у протидії корупції відводиться системі державного управління регіональним розвитком, що має забезпечити активну участь громадськості у боротьбі з корупцією через [2]:

- консолідацію приватного і громадського секторів та місцевої влади;

- розширення участі населення у процесах прийняття рішень (через проведення громадських слухань, громадських обговорень проектів нормативно-правових, в т.ч. регуляторних актів), посилення прозорості їх прийняття та оцінки виконанням через механізм громадських експертиз;

- забезпечення ефективного доступу населення до інформації та проведення заходів щодо інформування населення;

- поширення у суспільстві негативного ставлення до корупції; підтримки законності та прозорості у прийнятті управлінських рішень, що стосуються повсякденного життя людини;

- налагодження просвітницької діяльності з питань верховенства права, подолання правового нігілізму та підвищення правової культури населення.

Одним із визначальних напрямів для подолання корупції є реформування системи державного управління на регіональному рівні. Для якісного виконання зазначеної реформи необхідне проведення низки заходів:

1. Викорінення соціальних передумов корупції за допомогою створення антикорупційних центрів, поширення інформації про прояви корупції, підвищення правової освіти та правової культури населення, популяризація боротьби з корупцією у

засобах масової інформації;

2. Перехід звітності підприємств та організацій виключно на електронне врядування, здійснення контрольно-наглядовими органами перевірок без прямого контакту із суб'єктами господарювання, отримання ліцензій та дозволів через електронні ресурси, забезпечення прозорості при приватизації майна державної власності;

3. подолання проявів корупції на регіональному рівні через передачу більшої частини повноважень на локальний рівень, де мешканці мають більше змоги контролювати органи місцевого самоврядування та впливати на прийняття рішень.

4. Поінформування широкого загалу про надання безкоштовних послуг державними закладами, забезпечення населення безкоштовними медикаментами та іншими речами першої необхідності;

5. Постійне здійснення громадського контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування з метою забезпечення прийняття прозорих рішень органами місцевої влади, запобігання антикорупційним діям, усунення передумов для їх виникнення та співпраця із неурядовими громадськими організаціями у антикорупційній сфері;

6. Заходи практичної дерегуляції: скасування відповідальності суб'єктами підприємництва при неточностях у звітності, за умови незавдання збитків державному та місцевим бюджетам.

Список використаних джерел

1. Вплив корупції на економічне зростання feao.org.ua

2. Корупція як одна з найактуальніших проблем сучасності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kyiv-obl.gov.ua/Docs/KBN-2.doc.

3. Стан корупції в Україні. Порівняльний аналіз загальнонаціональних досліджень: 2007–2009 // Корпорації «Виклики тисячоліття». – 2009. – 49 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.guds.gov.ua/sub/files/2009_Corruption.pdf

4. Мельник Ю.В. Корупція як чинник, який загрожує національній безпеці: навч. посібник / Ю.В. Мельник. – Вінниця, 2010. – 83 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://guds.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=A2A0B908E4CE6A878D7D226FEF0293CA?showHidden=1&art_id=369233&cat_id=209718&ctime=1289915692755

References

1. Vplyv koruptsiyi na ekonomichne zrostannya [Influence of corruption on economic]. Retrieved from feao.org.ua

2. Koruptsiya yak odna z nayaktual'nishykh problem suchasnosti. [Corruption as one of the most pressing problems of our time]. Retrieved from www.kyiv-obl.gov.ua/Docs/KBN-2.doc.

3. Stan koruptsiyi v Ukraini. Porivnyal'nyy analiz zahal'nonatsional'nykh doslidzhen': 2007–2009 [The state of corruption in Ukraine. Comparative analysis of nationwide research: 2007–2009]. Korporatsiyyi «Vykylyky tysyacholittya» [Millennium Challenges Corporation]. 2009, 49 p. Retrieved from www.guds.gov.ua/sub/files/2009_Corruption.pdf

4. Mel'nyk Yu.V. (2010). Koruptsiya yak chynnyk, yakyy zahrozhuye natsional'niy bezpetsi [Corruption as a Threat to National Security]. Vinnytsya, 83 p. Retrieved from http://guds.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=A2A0B908E4CE6A878D7D226FEF0293CA?showHidden=1&art_id=369233&cat_id=209718&ctime=1289915692755